

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Eskola-Salin, N., Lehtonen, P. & Sintonen, S. (2020) Osaamismerkki : kirsikkana kakun päällä vai todistuksen korvaajana opettajan osaamisen osoittamisessa. TAMKjournal, 30.1.2020.

URL: <http://tamkjournal.tamk.fi/osaamismerkki-kirsikkana-kakun-paalla-vai-todistuksen-korvaajana-opettajan-osaamisen-osoittamisessa/>

Osaamismerkit – kirsikkana kakun päällä vai todistuksen korvaajana opettajan osaamisen osoittamisessa

- in [Ammatillinen opettajankoulutus](#) · [Kehittäminen ja soveltava tutkimus](#)
- — 30 tammi, 2020

Open merkit -hankkeen tavoitteena on ammatillisen opettajuuden muutoksen tukeminen ja siihen liittyvä kehittäminen erityisesti osaamismerkin avulla. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa hanketta toteutetaan seitsemässä ammattikorkeakoulussa vuosina 2018-2020. Tampereen ammattikorkeakoulun ammatillinen opettajakorkeakoulu (TAOK) on ollut aktiivisesti mukana osaamismerkkikriteerien laatimisessa ja kansallisen osaamismerkistön rakentamisessa. Hankkeessa luodaan valtakunnallinen ammatillisen opettajan digitaalinen osaamismerkkijärjestelmä, jolla tunnustetaan ja tunnustetaan ammatillisten opettajien osaamista. Osaamismerkistö on luotu erityisesti uudistuneen toisen asteen ammatillisen koulutuksen tueksi.

Kirjoittajat: Nina Eskola-Salin, Päivi Lehtonen ja Sanna Sintonen

Open Merkit -hankkeen TAOKin osatoteutuksessa kokemuksia osaamismerkeistä ja niiden hyödynnettävyydestä kartoitettiin kolmella tavalla vuosina 2018 ja 2019. Opettajaopiskelijat pilotoivat osaamismerkkejä osana ammatillista opettajankoulutusta, jonka aikana toteutettiin kaksi kyselyä osaamismerkkien käytöstä. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen henkilöstön osaamisen kehittämisen vastuuhenkilöiden (7) haastatteluissa selvitettiin näkemyksiä osaamismerkkien hyödynnettävyydestä opettajan urainaikaisen osaamisen kehittämisessä. Lisäksi kartoitettiin ammatillisella toisella asteella toimivien Digitaalisuus arvioinnissa -osaamismerkin suorittaneiden 25 opettajan kokemuksia osaamismerkkityöskentelystä ja sen motivoivuudesta lomakekyselyllä.

Ilmeni, että kehittäjät tuntevat osaamismerkit hyvin, mutta niiden käyttö ei vielä ole systemaattisesti jalkautunut koulutusorganisaatioissa. Tätä näkemystä tukevat opettajaopiskelijoiden kanssa toteutetut pilotit. Ammatilliseksi opettajaksi opiskelevilla ei ole juuri lainkaan tietoa osaamismerkeistä. Jo työelämässä olevien opettajien näkemykset ja kokemukset osaamismerkeistä ja niiden hyödynnettävyydestä vaihtelevat suuresti.

Merkilliset osaamismerkit

Osaamismerkeillä voi tunnistaa ja tunnustaa eri tavoin hankittua osaamista. Osaamismerkit liittyvät aina johonkin tiettyyn osaamiseen, ja niitä myönnetään, yleensä oppilaitoksen tai organisaation toimesta henkilöille, jotka osoittavat osaamisensa. Digitaaliset osaamismerkit, *open badges*, ovat standardoitu, visuaalinen osaamisen todentamisen ja osoittamisen tapa.

Osaamismerkki, *badge*, muodostuu kuvasta sekä siihen liittyvästä tiedosta eli metadatatista. Metadatat ovat tiedot merkin myöntäjästä ja merkin myöntämisen kriteereistä sekä ne todisteet, joilla osaaminen todennetaan. Osaamismerkkeihin liittyy kolme roolia, jotka ovat saaja (oppija), myöntäjä ja loppukäyttäjä. Saaja vastaanottaa merkin valitsemaansa

osaamismerkkipalveluun, jonka kautta merkkiä voi jakaa loppukäyttäjien nähtäville. Merkin loppukäyttäjä tarkastelee merkkejä saadakseen lisätietoja saajan osaamisesta. (Karjalainen 2014.)

Ammatillisten opettajaopiskelijoiden tutustumismatka osaamismerkkien maailmaan

Osaamismerkit eivät vielä ole päätyneet ammatillisten opettajaopiskelijoiden tietoisuuteen. TAOKin ammatillisen opettajankoulutuksen osaamismerkkipilotissa opettajaopiskelijat kehittivät osaamistaan tieto- ja viestintäteknikan käytössä osoittamalla osaamistaan Oppiminen Online (www.oppiminenonline.com) -hankkeen osaamismerkkien avulla. Opiskelijat ottivat käyttöön Open Badge Passportin ja vastaanottivat saavuttamansa merkin omaan passiinsa. (Lehtonen & Sintonen 2019.)

”Tulevilla sukupolvilla saattaa olla kaikkein timanttisimmilla merkeillä merkitystä työnhaussa.” Ennen pilottia kartoitettiin kaikkien osallistujien tietoja, taitoja ja asenteita osaamismerkkejä kohtaan. Pilotin lopuksi kysyttiin kokemuksia merkkien hakemisesta, saamisesta ja vastaanottamisesta. Pilotti osoitti, että osaamismerkkeihin liittyvät käytännöt ovat oppilaitoksissa kirjavia ja toistaiseksi harvoilla on tietoa ja osaamista merkkeihin liittyen. Pilottiin osallistuneista yli 95 prosenttia ei ollut koskaan aikaisemmin tutustunut osaamismerkkeihin eikä kukaan ollut ottanut aikaisemmin merkkejä vastaan. Osaamismerkit herättivät kuitenkin paljon kiinnostusta ja innostusta, mutta myös runsaasti kysymyksiä. (Lehtonen & Sintonen 2019.)

Opettajaopiskelijoiden näkökulmasta osaamismerkkien käyttöönoton onnistumisen edellytyksiä ovat ohjeistuksen ja prosessin selkeys ja läpinäkyvyys sekä saatavilla oleva oikea-aikainen tuki. Pilotti antoi runsaasti kokemusta ja eväitä kansallisen osaamismerkkijärjestelmän kehittämiseen. (Lehtonen & Sintonen 2019.)

Merkitetty toisen asteen ammatillinen opettajuus?

Digitaalisuus arvioinnissa -osaamismerkin suorittaneilta ammatillisen toisen asteen opettajilta kysyttiin lomakekyselyllä, kokivatko he osaamismerkkien motivoivan heitä hankkimaan uutta osaamista. Toisten mielestä osaamismerkit eivät motivoineet millään tavalla, vaan ne koettiin turhiksi. Osa opettajista koki, että osaamismerkit itsessään eivät motivoi eikä niillä nähty olevan lisäarvoa, mutta saadakseen osaamismerkin opettajat innostuivat kehittämään omaa digitaalista osaamistaan. Useat opettajat kuitenkin kokivat, että osaamismerkeistä oli hyötyä. Ne motivoivat kehittämään omaa osaamista ja tekivät osaamista näkyväksi.

Haastattelujen perusteella henkilöstön osaamisen kehittämisen vastuuhenkilöt tuntevat osaamismerkit hyvin, mutta ne eivät ole vielä jalkautuneet opetushenkilöstön keskuuteen. Osaamismerkkejä on toistaiseksi pilotoitu lähinnä osana kehittämishankkeita. Monilla oppilaitoksilla on käytössä oma *Open Badge* -merkkitehdas osaamismerkkien myöntämiseen. Osaamismerkeissä nähtiin paljon mahdollisuuksia, mutta niiden yleinen hyödynnettävyys herätti vielä kysymyksiä. Koulutusorganisaatiot ovat laatineet omia merkkejään pääasiassa oman toimintansa näkökulmasta keskeisen osaamisen kehittämiseen ja todentamiseen, esimerkiksi tietoturva- ja opiskelijahallinto-osaamisessa.

Organisaatioiden omien merkkien todettiin palvelevan oman organisaation osaamisen kehittämistä, mutta yksittäisen opettajan kokonaisosaamisen näkyväksi tekemisessä on vielä

haasteita. Haastateltava mielti: *”Paljon on pohdittu, olisiko kansallisilla merkeillä roolia. Kyllä ja ei. Jos jokainen organisaatio kehittää omia merkkejään, on hankala tietää kriteeristöjä merkkien takana. Aina kuitenkin törmätään siihen, että merkkien kaikki kriteerit eivät ole relevantteja oman organisaation näkökulmasta.”* Haastateltavat toivoivat ja odottivat Opetushallitukselta ja ammatillisilta opettajakorkeakouluilta linjauksia kansallisista merkeistä: *”Jos tämän tyyppistä maailmaa halutaan edistää, olisi varmasti tärkeää, että sitä valtakunnallisesti ohjattaisi, jotta merkkijärjestelmää voitaisi oikeasti ottaa käyttöön ja niillä kertoa osaamisesta.”*

Osaamismerkkien hyödynnettävyys suhteessa panostukseen pohditutti vastaajia ja niiden työllistävyys suhteessa niistä saatavaan hyötyyn aiheutti huolta: *”Osaamismerkkeihin liittyen aluksi on törmätty opettajien asenteisiin. Asenteet olivat alkuun epäluuloiset. Merkit... Mitä järkee näissä on? Mitä lisäarvoa näissä on?”* Mitä enemmän kokemusta organisaatiossa oli osaamismerkkien hyödyntämisestä, sitä vähemmän ne aiheuttivat vastustusta opettajien keskuudessa. Merkkien voimassaolo ja osaamisen ajantasaisuuden varmistaminen mietityttivät haastateltuja: *”Maailma muuttuu niin nopeasti, ettei merkit voi olla ikuisia.”* Osaamisesta riippuen merkin voimassaoloaikojen tulee olla erilaiset. Osaamisen varmistamiseen ja päivittämiseen sekä osaamismerkkin ylläpitämiseen ja uusimiseen tulee olla systemaattinen toimintatapa.

Haastateltujen mukaan koulutusorganisaatioissa on sellaista toimintaan keskeisesti kuuluvaa osaamista, johon liittyvät osaamismerkit voisivat olla kaikille pakollisia. Työnantaja voisi edellyttää minimimäärän merkkejä, joiden lisäksi kukin saisi suorittaa omaan salkkuunsa merkkejä kiinnostuksensa mukaan. Eräs haastateltava totesi: *”Henkilöstön osaamisen vahvistaminen on velvollisuus ja mahdollisuus, johon työnantaja antaa mahdollisuuden työaikana. Työnantaja huolehtii henkilöstöstä niin, että jokaisen täytyy säilyä työmarkkinakelpoisena.”* Osaamismerkkien käyttö systemaattisena osana opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamisen kehittämistä ja todentamista edellyttää, että organisaatioiden käytössä on myös järjestelmä, jossa myönnetyt osaamismerkit ovat sekä saajan että esimiesten hyödynnettävissä: *”Tulevilla sukupolvilla saattaa olla kaikkein timanttisimmilla merkeillä merkitystä ja kilpailua työnhaussa.”*

Eräs haastateltava kiteytti pilotti- ja haastatteluaineistossa esiin tulleet pohdinnat seuraavasti: *”Kyse on enemmän siitä, millä tavalla osaamisen tavoite ja sen kriteeri on määritelty, minkä tyyppisiä asioita halutaan viestiä. Kertooko se (osaamismerkki) siitä, että olen suorittanut jotain vai kertooko merkki siitä, että osaan jotain ja osaamiseni on ajantasaista ja toteutuu arjessa. Merkin tavoitteet ja käyttötarkoitus ratkaisevat. Osaamismerkki on vain julkiasu. Se on kakunkuorrutuksen kirsikka muun päälle.”*

Lähteet

Karjalainen, H. 2014. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen Open Badges osaamismerkkien avulla. Kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö, Tampere 2014.

Lehtonen, P. & Sintonen, S. 2019. Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa 2019 –konferenssi, Hämeenlinna 2019. Konferenssiesitys. Luettavissa: https://ohjelma.itk-konferenssi.fi/en_US/event/interaktiivinen-tekniikka-koulutuksessa-konferenssi-2019-

[2/track/merkilliset-osaamismerkkit-ammattillisten-opettajaopiskelijoiden-kokemana-103?source=agenda](https://www.tamk.fi/track/merkilliset-osaamismerkkit-ammattillisten-opettajaopiskelijoiden-kokemana-103?source=agenda)

Kirjoittajat

Nina Eskola-Salin, lehtori, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, TAMK

Päivi Lehtonen, yliopettaja, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, TAMK

Sanna Sintonen, erikoissuunnittelija, Koulutuksen kehittämisspalvelut, TAMK

Kuvituskuva: Unsplash/Alan King